і суті питань. Відповіді повинні бути чіткими і ясними, що не допускає можливості різного їх тлумачення.

ФОНОСКОПІЧНА ЕКСПЕРТИЗА: ПІДСТАВИ ПРИЗНАЧЕННЯ ТА ЗАВДАННЯ

Сагач І. М., студент 3-го курсу навчально-наукового інституту права та психології Національної академії внутрішніх справ

В основу методики фоноскопічних досліджень покладені акустичний і лінгвістичний аналізи усного мовлення. Лінгвістичний аналіз в цілому спрямований на дослідження усної мови, яка відбиває соціальні, інтелектуальні, психофізіологічні й інші особистісні характеристики людини; акустичний – на вивчення характеристик, визначуваних анатомічними, фізіологічними і психофізіологічними особливостями індивідуума.

Акустичний аналіз базується на численних вимірах спектрально-часових характеристик мовного сигналу і їх наступної статистичної обробки для виявлення індивідуального комплексу ознак. Причому якщо раніше цей процес був досить трудомісткий, розвиток комп'ютерної технології фоноскопічних досліджень дозволило не тільки цілком реалізувати всі можливості аналогових електроакустичних приладів, але і здійснити вимірювання акустичних параметрів, що раніше було просто неможливо.

Комплексний лінгвоакустичний аналіз мови дозволяє проводити ідентифікацію людини навіть по фонограмах низької якості і малої тривалості. Фоноскопічні дослідження проводяться за допомогою вимірювально-обчислювальних комплексів, що включають високоякісну звукозаписуючу і відтворюючу апаратуру, з'єднану з комп'ютером, оснащеним спеціальним пристроєм введення-виведення акустичної інформації і пакетом прикладних програм для обробки мовних сигналів і подальшого їх дослідження.

Крім ідентифікаційних можливо також рішення не менш актуальних для розкриття і розслідування злочинів діагностичних задач, що дозволяють судити про багатьох фізичних, психічних і соціальних ознаках особистості.

До підстав для призначення фоноскопічної експертизи відноситься наявність таких обставин:

1) пред'явлений запис відрізняється від первісного (оригіналу) тим, що частина тексту була вилучена, стерта й замінена новим нібито для збереження запису;

2) відсутність запису на окремих ділянках плівки є результатом невиправданих перерв процесу запису оригіналу або копії;

3) текст відповідає оригіналу, але є пропуски, тому що запис вівся із тривалими паузами;

4) текст на окремих ділянках записаний нерозбірливо, що викликає сумнів у його придатності для ідентифікації й неможливість оцінки вірогідності зафіксованої мовної інформації, тому що не можна відновити контекст розмови;

5) у плівці є вклейки, її зміст відрізняється від оригіналу;

6) занадто великий рівень сторонніх шумів і перешкод, у зв'язку із чим неможливо повністю розшифрувати текст розмови;

7) у записі є перекручування, які можна розглядати як спроби змінити первісний текст;

8) представлена плівка є перезаписом, а не оригіналом; мають місце фізичні деформації плівки, обриви, склейки, що призвело до часткової втрати інформації;

9) у записі чутні різкі щиглики й інші перешкоди, що може бути ознакою монтажу запису;

10) фонограма повністю або частково сфальсифікована, тому що отримано за допомогою мікширування мовних сигналів, накладення акустичного фону іншого приміщення, виготовлена за допомогою мовного синтезатора

Основним ідентифікаційним завданням дослідження фонограм усного мовлення є ідентифікація особи. Фоноскопічне

дослідження усного мовлення вирішує цілий комплекс діагностичних завдань, що включають у себе:

– установлення географічних районів формування усного мовлення людини й можливих місць його тривалого перебування;

– визначення соціальних характеристик особи – освіта, професія, рівень культури;

– визначення емоційного стану людини під час ведення розмови;

– установлення деяких фізичних характеристик людини – його зовнішні ознаки, вік, стать, захворювання, стан мовного апарату;

– визначення психічних характеристик людини;

– установлення типу проголошення тексту (спонтанно, проголошення з аркуша й т.д.)

Одним з основних показників якості звукозапису є розбірливість усного мовлення. Якість фонограми може бути поліпшена за допомогою технічних засобів під час проведення фоноскопічної експертизи.

На вирішення даної експертизи ставляться такі питання:

1. Чи є на представленій фонограмі фрагменти із записом звучної мови?

2. Який дослівний зміст розмови, зафіксованої на даній фонограмі (окремих її фрагментах)?

3. Які відомості, що характеризують мовця, можна одержати по фонограмі його звучної мови?

4. Чоловіча або жіноча звучна мова записана на фонограмі?

5. Скільки чоловік брало участь у розмові, записаній на представленій фонограмі?

6. Одним або різними особами вимовлена мова, записана на представлених фонограмах?

7. Чи придатна представлена на дослідження фонограма для ідентифікації мовця за голосом і мовою?

8. Чи належать голос і мова, зафіксовані на фонограмі, гр. А?

9. Чи вимовлені зафіксовані на запропонованій фонограмі фрагменти мови гр. А., Б. або кимсь іншим? Які саме фрагменти вимовлені А., які – Б?

10. Чи є представлена фонограма безперервним записом?

11. Чи є дана фонограма оригіналом або копією?

12. Чи не містить представлена фонограма ознак монтажу, вибіркової фіксації, накладення одного запису на іншу?

13. Яка природа звукових сигналів, зафіксованих на представленій фонограмі?

14. Чи є звукові сигнали на фонограмі сигналами конкретного джерела(указати джерело)?

Специфічною особливістю фонограми із записом телефонних і інших переговорів буде невеликий відсоток криміналістичне значимої інформаційної розмаїтості звукового середовища. Пояснюється це тим, що джерело мовного сигналу ближче всього розташоване до мембрани приймаючого інформацію апарата. Ця обставина відіграє двояку роль у дослідженні звукового фона, записаного на фонограму. З одного боку, відсутність стороннього звукового фону (шумів) сприяє кращому розпізнанню основної інформації, а з іншого боку збіднює інформаційне поле, не даючи можливості одержувати відомості, що можуть цікавити слідство, такі, як місцезнаходження особи, характеристика приміщення, місцевості й т.д. Однак не виключається можливість запису разом з переговорами голосних звуків і голосів сторонніх осіб, які не беруть участь у переговорах, що може мати доказове значення в розслідуваній справі й підлягає криміналістичному дослідженню. Оцінка результатів фоноскопічної експертизи слідчим і судом проводиться за загальними правилами оцінки доказів.

У ст. 263 КПК України закріплено негласну слідчу дію, зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж (мереж, що забезпечують передавання знаків, сигналів, письмового тексту, зображень та звуків або повідомлень будь-якого виду між підключеними до неї телекомунікаційними мережами доступу) є різновидом втручання у приватне

спілкування, яке проводиться без відома осіб, які використовують засоби телекомунікації для передавання інформації, на підставі ухвали слідчого судді, якщо під час його проведення можна встановити обставини, які мають значення для кримінального провадження.